

Jednotný evropský patent

Tomáš Kozelský

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.

Olbrachtova 1929/62

140 00 Praha 4

tel.: +420 956 718 012

fax: +420 224 641 301

EU_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Jan Jedlička

+420 956 718 014

jjedlicka@csas.cz

Iva Dlouhá

+420 956 718 015

idlouha@csas.cz

Helena Chamerová

+420 956 718 012

hchamerova@csas.cz

Tomáš Kozelský

+420 956 718 013

tkozelsky@csas.cz

Úvod

Schválení patentového balíčku pomohlo ukončit několik desítek let trvajících jednání o vzniku jednotné patentové ochrany. Patentový balíček kromě dohody jednotného patentového soudu obsahuje další dvě části – evropský patent s jednotným účinkem a nařízení o překladech.

Kromě České republiky se k podpisu 19. února 2013 připojilo ještě dalších 23 zemí Evropské unie. K podpisu se nepřipojilo Polsko, Španělsko a Bulharsko, které tak však učinilo až o pár dní později z důvodu zdržení v rámci národních procedur. Španělsko nesouhlasí s navrženým principem, který počítá s překladem patentů a jejich průvodní dokumentace do trojice jazyků: angličtiny, němčiny a francouzštiny, ale nepočítá se s překladem do španělštiny. Polsko se zatím k podpisu nepřipojilo kvůli obavám z možných negativních dopadů patentů na národní ekonomiku. Očekává se, že Chorvatsko po vstupu letos v létě do Evropské unie se svým podpisem k patentovému balíčku také připojí.

Dohoda v jednotlivých státech vstoupí v platnost až po ratifikaci v 10 členských státech a dále ji musí ratifikovat Francie, Německo a Velká Británie. Předpokládá se, že první patenty s jednotným účinkem budou uděleny již na počátku roku 2014. Co však předcházelo tomuto významnému kroku a jak je na tom Česká republika s počtem patentů s účinkem na jejím území?

Historie patentové ochrany

V rámci patentové ochrany a ochrany průmyslového vlastnictví bylo vydáno a přijímáno několik významných dokumentů. Ty nejdůležitější z nich si představíme v následujících několika odstavcích. O tom, že patenty sehrávají dlouhodobě důležitou roli na celosvětové úrovni, svědčí Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví podepsaná dne 20. března 1883 v Paříži, která byla několikrát revidována a to:

- v Bruselu dne 14. prosince 1900,
- ve Washingtonu dne 2. června 1911,
- v Haagu dne 6. listopadu 1925,
- v Londýně dne 2. června 1934,
- v Lisabonu dne 31. října 1958
- ve Stockholmu dne 14. července 1967 a změněná dne 2. října 1979.

V této smlouvě byl poprvé zformulován význam ochrany duševního vlastnictví a pravidla ochrany průmyslového vlastnictví. Předmětem ochrany průmyslového vlastnictví jsou patenty na vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory nebo modely, tovární nebo obchodní známky, známky služeb, obchodní jméno a údaje o provenienci zboží nebo označení jeho původu. Dalším úkolem ochrany průmyslového vlastnictví je též potlačování nekalé soutěže. Důvodem zavádění těchto pravidel bylo zabránění padělání a neoprávněnému užití vynálezů. Země, na které se vztahuje tato Pařížská úmluva, tvoří Unii na ochranu průmyslového vlastnictví. Na jejím vzniku se podílely státy Belgie, Brazílie, Francie, Itálie, Nizozemsko, Portugalsko, Španělsko a Švýcarsko. Od té doby se počet participujících států rozrůstá a dodnes se členy stalo 174 zemí.

Tehdejší Československo se k Úmluvě poprvé přidalo (revidované ve Washingtonu roku 1911) dne 20. června 1919 (vstoupila v platnost 5. října 1919). V České republice Úmluva vstoupila v platnost ke dni vzniku samostatné ČR 1. ledna 1993.

V roce 1967 byla vytvořena Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organisation – WIPO) na základě Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví. Tato organizace je specializovanou agenturou OSN. WIPO spravuje mnohostranné mezinárodní smlouvy týkající se duševního vlastnictví. V dnešní době má tato organizace 185 členů.

K dalším významným dokumentům upravující patentovou ochranu patří Smlouva o patentové spolupráci (Patent Cooperation Treaty - PCT) přijatá ve Washingtonu dne 19. června 1970 spadající pod WIPO. Tato smlouva byla taktéž několikrát změněna dne 28. září 1979, dne 3. února 1984 a dne 3. října 2001. Státy, které jsou členy Smlouvy o patentové spolupráci, vytvářejí unii pro spolupráci při podávání přihlášek na ochranu vynálezů, při provádění rešerší k nim a při jejich výzkumu a také pro poskytování speciálních technických služeb. Tato smlouva tak umožňuje podání jedné mezinárodní přihlášky patentu, ve které jsou určeny smluvní státy, ve kterých chce mít žadatel patent přihlášen. Dodnes se k PCT připojilo 146 zemí. Česká republika je touto smlouvou vázána od 1. ledna 1993.

Evropské patenty

Dne 5. října 1973 byla v Mnichově v rámci patentové ochrany v Evropě přijata (v platnost vešla 7. října 1977) Úmluva o udělování evropských patentů (Evropská patentová úmluva - European Patent Convention – EPC), která byla revidovaná aktem revidujícím článkem 63 EPÚ ze 17. prosince 1991 a Revizním aktem EPÚ z 29. listopadu 2000. Touto úmluvou se vytváří pro smluvní státy společné právo pro udělování patentů na vynálezy, zjednodušilo se získávání patentových práv podáním jediné přihlášky ve smluvních státech EPC. Patenty udělené podle této úmluvy se nazývají evropské patenty.

Evropský patent má v každém smluvním státě, pro který byl udělen, stejný účinek a podléhá stejnému režimu jako národní patent udělený v tomto státě, pokud tato úmluva nestanoví jinak. O udělení evropského patentu lze žádat pro jeden, několik nebo všechny smluvní státy. Evropský patent udělený Evropským patentovým úřadem by tak měl mít na žádost majitele patentu jednotný účinek v zúčastněných členských státech. O tomto patentu se také hovoří jako o „evropském patentu s jednotným účinkem“. Evropská patentová úmluva stanovuje jednotnou dobu platnosti evropského patentu na 20 let ode dne podání přihlášky.

Evropská patentová organizace a Evropský patentový úřad

Na základě této úmluvy byla vytvořena mezivládní Evropská patentová organizace a její administrativní orgán Evropský patentový úřad (European Patent Office – EPO). Evropský patentový úřad svoji činnost zahájil 1. července 1978. Úkolem Evropské patentové organizace je udělovat evropské patenty. Tento úkol plní Evropský patentový úřad pod dohledem správní rady. Organizace má v každém smluvním státě nejširší možnou právní působnost, jaká je přiznána právníkům osobám podle národního práva státu. Organizaci zastupuje prezident Evropského patentového úřadu a sídlí v Mnichově. Evropský patentový úřad má sídlo také v Mnichově a pobočku v Haagu a řídí ho prezident, který za svou činnost odpovídá správní radě.

Úředními jazyky Evropského patentového úřadu jsou angličtina, francouzština a němčina. Evropská patentová přihláška se podává v jednom z úředních jazyků nebo, je-li podána v některém jiném jazyce, přeložena do jednoho z úředních jazyků, v souladu s prováděcím předpisem. V průběhu řízení před Evropským patentovým úřadem lze tento překlad uvést do souladu se zněním přihlášky, jak byla podána.

Od 7. října 1977 měla Evropská patentová organizace 7 členů (Belgie, Německo, Francie, Lucembursko, Nizozemsko, UK a Švýcarsko). Počet smluvních států postupem času narůstal, 1. července 2002 společně s Českou republikou přistoupilo Bulharsko, Estonsko a Slovensko. Od 1. července 2002 je tedy možno podávat evropské patentové přihlášky v Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky. Zatím posledním členem se stalo 1. října 2010 Srbsko. Evropská patentová organizace dnes sdružuje 38 států Evropy. V rámci EPC byla podepsaná Londýnská dohoda, která byla ratifikována 15 členskými státy. V Londýnské dohodě se státy vzdávají nároků na jazykové překlady ve svém jazyce, což by mělo vést ke snížení nákladů na překlady evropských patentů (např. podle studie Evropské komise z roku 2000 patent povolený

Smluvní státy Evropské patentové organizace

Smluvní stát	Přistoupení
Belgie, Německo, Francie, Lucembursko, Nizozemsko, Švýcarsko, UK	7.10.1977
Švédsko	1.5.1978
Itálie	1.12.1978
Rakousko	1.5.1979
Lichtenštejnsko	1.4.1980
Řecko, Španělsko	1.10.1986
Dánsko	1.1.1990
Monako	1.12.1991
Portugalsko	1.1.1992
Irsko	1.8.1992
Finsko	1.3.1996
Kypr	1.4.1998
Turecko	1.11.2000
Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Slovensko	1.7.2002
Slovinsko	1.12.2002
Maďarsko	1.1.2003
Rumunsko	1.3.2003
Polsko	1.3.2004
Island	1.11.2004
Litva	1.12.2004
Lotyšsko	1.7.2005
Malta	1.3.2007
Chorvatsko, Norsko	1.1.2008
Makedonie	1.1.2009
San Marino	1.7.2009
Albánie	1.5.2010
Srbsko	1.10.2010

Zdroj: European Patent Office

EPO byl 5krát dražší než patent v USA a 3krát dražší než patent v Japonsku, tento rozdíl byl tvořen nutností překladů do mnoha jazyků).

Patentový balíček

V prosinci minulého roku se po mnohaletém úsilí podařilo prosadit schválení tzv. patentového balíčku, jak na Radě pro konkurenceschopnost, tak posléze i v Evroparlamentu. Tento patentový balíček má v Evropské unii pomoci zjednodušit, zpřehlednit a výrazně zlevnit patentovou ochranu. Balíček by měl platit ve všech státech EU kromě Itálie a Španělska. Samotný balíček se skládá ze tří částí:

- nařízení o jednotném patentu,
- nařízení o překladech patentů,
- dohoda o patentovém soudu.

Jednotný patent

Jednotným patentem se zabývá nařízení Evropského parlamentu Rady (EU) č. 1260/2012 ze dne 17. prosince 2012. Tímto nařízením se provádí posílená spolupráce v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany povolená rozhodnutím 2011/167/EU, které Rada Evropské unie přijala dne 10. března 2011. Tímto rozhodnutím se povoluje posílená spolupráce mezi Belgií, Bulharskem, Českou republikou, Dánskem, Německem, Estonskem, Irskem, Řeckem, Francií, Kypr, Lotyšskem, Litvou, Lucemburskem, Maďarskem, Maltou, Nizozemskem, Rakouskem, Polskem, Portugalskem, Rumunskem, Slovinskem, Slovenskem, Finskem, Švédskem, Spojeným královstvím v oblasti vytvoření jednotné patentové ochrany.

Jednotná patentová ochrana bude podporovat vědeckotechnický pokrok a fungování jednotného vnitřního trhu Evropské unie tím, že zajistí, aby byl přístup k patentovému systému snazší, méně nákladný a právně zajištěný. Zvýší rovněž úroveň patentové ochrany tím, že umožní získat jednotnou patentovou ochranu v zúčastněných členských státech a odstraní náklady a složitost pro podniky v celé Unii. Jednotná patentová ochrana by měla být k dispozici majitelům evropského patentu ze zúčastněných členských států i z jiných států bez ohledu na jejich státní příslušnost, bydliště nebo sídlo.

Jednotné patentové ochrany by mělo být dosaženo přiznáním jednotného účinku evropským patentům ve fázi po udělení patentu, a to na základě tohoto nařízení a ve vztahu ke všem zúčastněným členským státům. Hlavním rysem evropského patentu s jednotným účinkem by měla být jeho jednotná povaha, to jest že poskytuje jednotnou ochranu a má stejný účinek ve všech zúčastněných členských státech. Evropský patent s jednotným účinkem by tudíž mohl být omezen, převeden, zrušen nebo by mohl zaniknout pouze ve vztahu ke všem zúčastněným členským státům. Mělo by být možné poskytnout k evropskému patentu s jednotným účinkem licenci ve vztahu k celému území zúčastněných členských států nebo jeho části.

Aby byl zajištěn jednotný věcný rozsah ochrany vyplývající z jednotné patentové ochrany, měly by mít jednotný účinek pouze evropské patenty, které byly uděleny pro všechny zúčastněné členské státy se stejným souborem nároků. Jednotný účinek přiznaný evropskému patentu by tak měl mít pouze doplňkovou povahu, a mělo by se na něj hledět tak, že v rozsahu, v jakém byl základní evropský patent zrušen nebo omezen, vůbec nevznikl. Evropský patent s jednotným účinkem nabývá účinku v zúčastněných členských státech ke dni, kdy Evropský patentový úřad zveřejní oznámení o udělení evropského patentu v Evropském patentovém věstníku.

Překlady patentů

Překlady patentů jsou řešeny v nařízení Rady (EU) č. 1260/2012 ze dne 17. prosince 2012. V souladu s rozhodnutím 2011/167/EU by ustanovení o překladu pro evropské patenty s jednotným účinkem neměla být složitá a nepřiměřeně nákladná. Ustanovení o překladu by měla zajišťovat právní jistotu a podněcovat inovace a přinášet prospěch zejména malým a středním podnikům. Díky těmto ustanovením o překladu by přístup k evropskému patentu s jednotným účinkem a k patentovému systému jako celku měl být snazší, méně nákladný a právně zajištěný.

Aby byl usnadněn přístup k evropským patentům s jednotným účinkem, měli by mít přihlašovatelé, zejména malé a střední podniky, možnost podávat patentové přihlášky u Evropského patentového úřadu v jakémkoli úředním jazyce Unie. Jako doplňkové opatření by měly být určitým přihlašovatelům, kteří získají evropské patenty s jednotným účinkem

a podali evropskou patentovou přihlášku v úředním jazyce Unie, jenž není úředním jazykem Evropského patentového úřadu, a mají bydliště nebo hlavní místo podnikání v členském státu Unie, uhrazeny dodatečně náklady na překlad z jazyka patentové přihlášky do jazyka řízení u Evropského patentového úřadu nad rámec, který je již v současnosti u Evropského patentového úřadu uplatňován.

Systém těchto náhrad by měl být spravován Evropským patentovým úřadem v souladu s článkem 9 nařízení (EU) č. 1257/2012. Dále mají být k dispozici strojové překlady, které jsou vyvíjeny Evropským patentovým úřadem a jež jsou velmi důležitým nástrojem, který má zlepšit přístup k patentovým informacím a umožnit šíření technických poznatků.

Jednotný patentový soud

Dohoda o jednotném patentovém soudu je třetí a poslední částí patentového balíčku. Tuto dohodu dne 19. února 2013 podepsalo 24 států Evropské unie včetně České republiky. O pár dní později ji taky podepsalo Bulharsko. K podpisu se zatím nepřipojily státy Polsko a Španělsko. Dohoda v jednotlivých státech vstoupí v platnost až po ratifikaci v 10 členských státech a dále ji musí ratifikovat Francie, Německo a Velká Británie. Jakmile tato dohoda vstoupí v platnost, budou signatářské země tvořit z hlediska patentového práva jednotnou oblast. Doposud muselo být řízení v případě patentových sporů často projednáváno několika soudy v každém státě, kde k porušení patentu došlo. Rozhodnutí tohoto nového soudu však budou použitelná na celém území všech signatářských zemí. Jednotný patentový soud tak umožní domáhat se práv u jediného soudu a sníží se tím pak finanční a časová nákladnost na patentové spory.

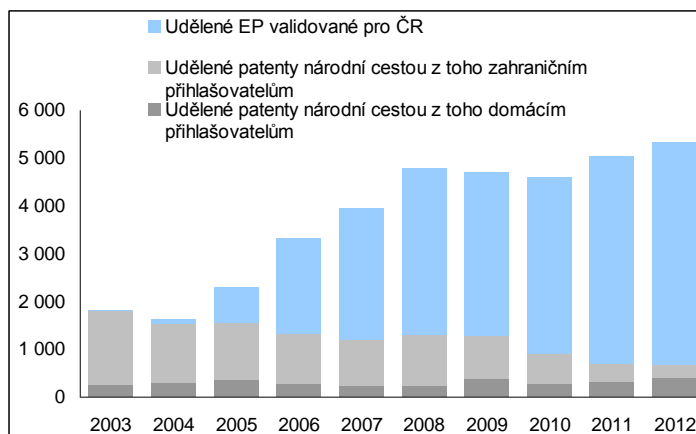
Patenty a Česká republika

V České republice plní funkci patentového a známkového úřadu Úřad průmyslového vlastnictví (více na <http://upv.cz/cs.html>), který také shromažďuje údaje týkající se ochrany práv průmyslového vlastnictví a zajišťuje patentovou ochranu na území České republiky. V jeho čele stojí předseda, který je jmenovaný vládou.

Mezi základní funkce ÚPV patří:

- v rámci správního řízení rozhoduje o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky, zeměpisná označení a označení původu výrobků a vede příslušné rejstříky o těchto předmětech průmyslových práv
- vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích
- získává, zpracovává a zpřístupňuje fond světové patentové literatury
- zabezpečuje plnění závazků z mezinárodních smluv z oblasti průmyslového vlastnictví, jichž je Česká republika členem
- aktivně se účastní spolupráce s jinými orgány státní správy při prosazování průmyslových práv
- spolupracuje s mezinárodními organizacemi a národními úřady jednotlivých států na poli průmyslového vlastnictví

Patenty udělené národní cestou a evropské patenty validované v ČR

Zdroj: Výroční zpráva 2012, Úřad průmyslového vlastnictví České republiky

Patentní úřad má na našem území už dlouholetou tradici. Patentní úřad v Praze byl založen zákonem č. 305/1919 Sb. ze dne 27. května 1919 a současně s jeho zřízením byl ustanoven i Patentní soud. Řízení o ochranných známkách probíhalo až do 1. ledna 1950 před obchodními a živnostenskými komorami, a před ministerstvem průmyslu. Odvolacím orgánem ve druhém stupni byl Nejvyšší soud. K 1. dubnu 1952 byl zřízen Úřad pro vynálezy a zlepšovací náměty, později Úřad pro vynálezy, resp. Státní úřad pro vynálezy a normalizaci. Po několika dalších etapách vývoje vzniká v rámci rozdělení bývalého Československa Úřad průmyslového vlastnictví České republiky, který sídlí v Praze a:

- rozhoduje o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových prvků, ochranné známky a označení původu výrobků
- vykonává činnost podle předpisů o patentových zástupcích,
- vede ústřední fond světové patentové literatury.

Patent (definice dle Českého statistického úřadu) je veřejná listina vydaná příslušným patentovým úřadem, která poskytuje právní ochranu na vynález po dobu až 20 let (jsou-li placeny udržovací poplatky), a to na teritoriu, pro něž byl tímto úřadem vydán (např. ÚPV ČR uděluje tzv. národní cestou patenty s platností na území ČR). O patent se žádá podáním patentové přihlášky u příslušného patentového úřadu.

Z vývoje počtu udělených patentů národní cestou a evropských patentů validovaných v jednotlivých letech v České republice je patrné několik trendů. Není to jen vzrůstající celkový počet udělených patentů, ale i rostoucí počet Evropských patentů s platností pro ČR. První tři evropské patenty byly vylišované v roce 2003, protože evropské patenty je možné podávat v České republice až od 1. července roku 2002. Od toho roku jejich počet prakticky neustále roste. Jediný mírný pokles byl v krizovém roce 2009. V roce 2012 z celkového počtu 5 330 validovaných patentů jich bylo 4 660 udělených Evropským patentovým úřadem.

Další trend, tentokrát však klesající, je u udělených patentů národní cestou. Udělené patenty národní cestou se sledují z pohledu domácích a zahraničních přihlašovatelů. V roce 2003 bylo 1 543 udělených patentů zahraničním přihlašovatelům, v roce 2012 to už však bylo jen 269, z důvodu možnosti zahraničních přihlašovatelů využívat ochranu, kterou poskytuje evropský patent.

Z výroční zprávy 2012 Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky vyplývá, že z celkového počtu 5 330 udělených patentů v roce 2012 v České republice jich podle země původu nejvíce patří přihlašovatelům z Německa (1 536, což tvoří

Příjmy z patentových poplatků za české vynálezy a evropské patenty v Kč v roce 2012

	Vybráno z ČR patentů	Vybráno za EP
Přihlašovací poplatky	1 038 500	-
podání přihlašovatelem	926 900	-
podání původcem	111 600	-
Poplatky za žádost o provedení úplného průzkumu	3 168 500	-
Poplatky za vydání patentové listiny	2 253 000	-
Poplatky za udržování patentů v platnosti	97 190 000	48 915 000
1.-2. rok	352 000	5 000
3. rok	429 500	180 000
4. rok	279 000	930 000
5. rok	424 000	3 648 000
6. rok	581 000	4 526 000
7. rok	464 000	5 328 000
8. rok	486 000	5 644 000
9. rok	505 500	8 688 000
10. rok	646 000	11 368 000
11. rok	3 433 000	8 598 000
12. rok	8 770 000	0
13. rok	11 998 000	0
14. rok	12 721 000	0
15. rok	11 828 000	0
16. rok	11 433 000	0
17. rok	10 701 000	0
18. rok	8 610 000	0
19. rok	7 865 000	0
20. rok	5 664 000	0
Ostatní poplatky	2 620 445	11 310 600
Celkem	106 270 445	60 225 600

Zdroj: Úřad průmyslového vlastnictví České republiky

necelou třetinu), ze Spojených států (zhruba 15 %), Francie a Švýcarska (oba státy přibližně 7 %). Přihlašovatelů z České republiky v roce 2012 bylo 423, což tvoří necelých 8 % ze všech udělených a validovaných patentů s účinkem v České republice.

Pokud se na udělené patenty a validované evropské patenty podíváme z hlediska patentového třídění, tak z celkového počtu 5 330 jich nejvíce spadá do oboru „Organická chemie“ (14 %), „Doprava, skladování“ (necelých 11 %) a „Lékařské, zubní a hygienické přípravky“ (9 %).

Celkově platných národních patentů a validovaných evropských patentů k 31. 12. 2012 na území České republiky bylo 28 864, z čehož 8 608 bylo národních patentů a 20 256 evropských patentů.

Dalším zajímavým ukazatelem jsou příjmy z patentových poplatků. Mezi tyto poplatky patří přihlašovací poplatky, poplatky za žádost o provedení úplného průzkumu, poplatky za vydání patentové listiny a poplatky za udržování patentů v platnosti, které tvoří největší část z příjmu z patentových poplatků. Jsou stanoveny částky za jednotlivé roky pro udržování patentů v platnosti. Tyto poplatky postupně narůstají a celkem jich bylo v roce 2012 vybráno z ČR patentů přes 97 mil. Kč a za Evropské patenty to bylo necelých 49 mil. Kč .

Závěr

Oblast ochrany patentů prošla dlouhodobým vývojem a v nejbližší době ji čeká ratifikace Dohody o jednotném patentovém soudu jednotlivými státy. Předpokládá se, že první evropské patenty s jednotným účinkem budou uděleny příští rok. Nový patent má být levnější a účinnější než stávající systém v ochraně jednotlivých vynálezů ve všech 25 zúčastněných členských státech. Zvýší to tak i jejich konkurenceschopnost vůči ostatním státům.

Podle Evropské komise dosahují průměrné náklady na patent 36 tisíc eur, zatímco náklady na jednotný patent se odhadují na zhruba 5 tisíc eur (v porovnání ve Spojených státech náklady dosahují zhruba 2 tisíce eur a v Číně kolem 600 eur). Tyto probíhající změny tedy nabraly správný směr a jsou příspěvkem k dostupnosti evropské patentové ochrany a snížení administrativní a finanční náročnosti (nejen pro malé a střední podniky, pro které je stávající systém příliš nákladný).